

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΝΟΜΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Αθήνα, 1/4/2003

ΑΤΟΜΙΚΗ ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ:115/2003

(Άρθρο 17 παράγρ.2 στοιχείο δ' Ν.3086/2002)

Γνωμοδοτών: Θεόδωρος Θεοφανόπουλος
Νομικός Σύμβουλος Ν.Σ.Κ.

ΠΡΟΣ
Το ΥΠ.ΠΟ.
Διεύθυνση Λαϊκού Πολιτισμού.
Τμήμα Νεωτέρων Μνημείων.

Σε απάντηση του υπ' αριθ.πρωτ. ΥΠ.ΠΟ. /ΔΙ.ΛΑ.Π. /Γ /830 /13770 /11.3.2003 εγγράφου σας σχετικά με το εάν το Υπουργείο Πολιτισμού (ΥΠ.ΠΟ.) έχει αρμοδιότητα ελέγχου των επεμβάσεων που εκτελούνται πλησίον νεότερου μνημείου, εκθέτουμε τα ακόλουθα:

I. Κρίσιμες διατάξεις.

A. Στο άρθρο 24 παράγραφος 1 εδάφιο πρώτο του Συντάγματος 1975/1986/2001 ορίζεται ότι η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί **υποχρέωση του Κράτους** και δικαίωμα του καθενός και ότι για τη διαφύλαξη του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας. Περαιτέρω, **στην παράγραφο 6 του ίδιου άρθρου του Συντάγματος** ορίζεται ότι τα μνημεία, οι παραδοσιακές περιοχές και τα παραδοσιακά στοιχεία **προστατεύονται από το Κράτος** και ότι νόμος θα ορίσει τα αναγκαία για την πραγματοποίηση της προστασίας αυτής περιοριστικά μέτρα της ιδιοκτησίας, καθώς και τον τρόπο και το είδος της αποζημίωσης των ιδιοκτητών.

Β. α. Ο νέος νόμος (**Ν.3028/2002**) «Για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς» προστατεύει (άρθρο 1) τις αρχαιότητες και εν γένει την πολιτιστική κληρονομιά της Χώρας, η οποία αποτελείται από **τα πολιτιστικά αγαθά** που βρίσκονται εντός των ορίων της Ελληνικής Επικράτειας, **καθώς και τα άυλα πολιτιστικά αγαθά.**

β. Για την εφαρμογή των διατάξεων του νόμου τούτου, **ως πολιτιστικά αγαθά** νοούνται οι μαρτυρίες της ύπαρξης και της ατομικής και συλλογικής δραστηριότητας του ανθρώπου και **ως μνημεία** νοούνται τα πολιτιστικά αγαθά που αποτελούν υλικές μαρτυρίες και ανήκουν στην πολιτιστική κληρονομιά της Χώρας. Η ειδικότερη προστασία των μνημείων επιβάλλεται βάσει των εξής διακρίσεων: **α) Ως αρχαία μνημεία ή αρχαία** νοούνται όλα τα πολιτιστικά αγαθά που ανάγονται στους προϊστορικούς, αρχαίους, βυζαντινούς και μεταβυζαντινούς χρόνους και χρονολογούνται **έως και το 1830, β) Ως νεότερα μνημεία** νοούνται τα πολιτιστικά αγαθά που είναι μεταγενέστερα του 1830 και των οποίων η προστασία επιβάλλεται λόγω της ιστορικής, καλλιτεχνικής ή επιστημονικής σημασίας τους, κατά τις διακρίσεις των άρθρων 6 και 20, **γ) Ως ακίνητα μνημεία** νοούνται τα μνημεία που υπήρξαν συνδεδεμένα με το έδαφος και παραμένουν σ' αυτό ή στο βυθό της θάλασσας ή στον πυθμένα των λιμνών ή ποταμών, καθώς και τα μνημεία που βρίσκονται στο έδαφος ή στο βυθό της θάλασσας ή στον πυθμένα λιμνών ή ποταμών και δεν είναι δυνατόν να μετακινηθούν χωρίς βλάβη της αξίας τους ως μαρτυριών. **Στα ακίνητα μνημεία συμπεριλαμβάνονται** οι εγκαταστάσεις, οι κατασκευές και τα διακοσμητικά και λοιπά στοιχεία που αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα τους, **καθώς και το άμεσο περιβάλλον τους, δ) Ως κινητά μνημεία** νοούνται τα μνημεία που δεν θεωρούνται ακίνητα.

γ. Από τις διατάξεις του άρθρου 3 του νόμου τούτου προκύπτει ότι η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς της Χώρας συνίσταται, μεταξύ άλλων, κυρίως: **αα)** στη διατήρηση και στην αποτροπή της καταστροφής, της αλλοίωσης και γενικά κάθε άμεσης ή έμμεσης βλάβης και **ββ)** στην ανάδειξη και την ένταξή της στη σύγχρονη κοινωνική ζωή και ότι η προστασία των μνημείων περιλαμβάνεται στους στόχους οποιουδήποτε επιπέδου χωροταξικού, αναπτυξιακού, περιβαλλοντικού και πολεοδομικού σχεδιασμού.

δ. Στο άρθρο 6 του άνω νόμου ορίζεται, μεταξύ άλλων, ότι ο χαρακτηρισμός ακινήτου μνημείου είναι δυνατόν να αφορά και τον περιβάλλοντα χώρο αυτού.

ε. Στο άρθρο 10 του αυτού νόμου, το οποίο αναφέρεται στις **επεμβάσεις σε ακίνητα μνημεία και στο περιβάλλον τους**, ορίζεται, μεταξύ άλλων, ότι απαγορεύεται κάθε ενέργεια σε ακίνητο μνημείο, που είναι δυνατόν να επιφέρει με άμεσο ή έμμεσο τρόπο καταστροφή, βλάβη, ρύπανση ή αλλοίωση της μορφής του (**παράγραφος 1**), ότι η εγκατάσταση ή η λειτουργία βιομηχανικής, βιοτεχνικής ή εμπορικής επιχείρησης, η τοποθέτηση τηλεπικοινωνιακών ή άλλων εγκαταστάσεων, η επιχείρηση οποιουδήποτε τεχνικού ή άλλου έργου ή εργασίας, καθώς και η οικοδομική δραστηριότητα πλησίον αρχαίου επιτρέπεται **μόνο μετά από έγκριση του Υπουργού Πολιτισμού**, η οποία εκδίδεται ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου και ότι η **έγκριση χορηγείται εάν η απόσταση από ακίνητο μνημείο ή η σχέση με αυτό είναι τέτοια ώστε να μην κινδυνεύει να επέλθει άμεση ή έμμεση βλάβη αυτού λόγω του χαρακτήρα του έργου ή της επιχείρησης ή της εργασίας (παράγραφος 3).**

Γ. Στην εισηγητική έκθεση του πιο πάνω νόμου προς τη Βουλή των Ελλήνων και όσον αφορά το άρθρο 10 του νόμου τούτου, ορίζεται ότι **δι' αυτού (άρθρου 10) τίθενται αυστηροί περιορισμοί για την επιχείρηση διαφόρων ενεργειών σε ακίνητα μνημεία και στο περιβάλλον τους**, οι οποίοι κλιμακώνονται ανάλογα με τη βλαπτικότητα της ενέργειας.

Δ. Ειδική προστασία των μνημείων και της πολιτιστικής κληρονομιάς παρέχονται και από τις διεθνείς συμβάσεις που έχει κυρώσει η Ελλάδα, και ειδικότερα από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Λονδίνου της 6.5.1969 για την προστασία της αρχαιολογικής κληρονομιάς (**N.1127/1981**), από τη Διεθνή Σύμβαση των Παρισίων του έτους 1972 για την προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς (**N.1126/1981**), καθώς και από τη Διεθνή Σύμβαση της Γρανάδας για την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της Ευρώπης (**N.2039/1992**).

II. Από το συνδυασμό και την αλληλουχία των ως άνω εκτιθεμένων συνάγονται τα εξής:

A. Από τις διατάξεις αυτές τόσο του Συντάγματος, όσο και των διεθνών συνθηκών απορρέει διηνεκής δέσμευση και υποχρέωση του Κράτους όχι

μόνο να φροντίζει για τη διατήρηση, συντήρηση και αξιοποίηση του πολιτιστικού περιβάλλοντος και ειδικά της πολιτιστικής κληρονομιάς, αλλά να αποκλείει και κάθε υποβάθμιση ή αλλοίωσή του (βλ. ΣτΕ 3146/1986 Ολομ. 1025/1989, 3096/1990, 2801/1991 Ολομ. 1517/1993 κ.α.).

Β. Σε εκτέλεση των διατάξεων τούτων του Συντάγματος αλλά και των άνω διεθνών συμβάσεων, εκδόθηκε ο Ν.3028/2002, ο οποίος διαλαμβάνει σαφείς και ουσιώδεις ρυθμίσεις για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς. Στην κληρονομιά αυτή συμπεριλαμβάνονται και τα ακίνητα μνημεία. Δηλαδή, τόσο τα αρχαία μνημεία που χρονολογούνται έως το έτος 1830, όσο και τα νεότερα μνημεία, που είναι μεταγενέστερα του έτους 1830, όπως δέχεται παγίως η συναφής νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας.

Με τις διατάξεις του άρθρου 10 του νόμου τούτου, το οποίο αφορά τις ενέργειες σε ακίνητα μνημεία (ακίνητα αρχαία μνημεία και ακίνητα νεότερα μνημεία) και στο περιβάλλον τους, τίθενται, όπως αναφέρεται ρητά και στην εισηγητική έκθεση του νόμου αυτού, αυστηροί περιορισμοί για την επιχείρηση διαφόρων ενεργειών σε ακίνητα μνημεία και στο περιβάλλον τους. Στις ενέργειες αυτές συμπεριλαμβάνονται, ρητώς, και η εγκατάσταση ή η λειτουργία βιομηχανικής, βιοτεχνικής ή εμπορικής επιχείρησης, η τοποθέτηση τηλεπικοινωνιακών ή άλλων εγκαταστάσεων, η επιχείρηση οποιουδήποτε τεχνικού έργου ή άλλου έργου ή εργασίας καθώς και η οικοδομική δραστηριότητα, οι οποίες πρόκειται να εκτελεσθούν, αδιακρίτως, τόσο πλησίον ακινήτου αρχαίου μνημείου, όσον και πλησίον ακινήτου νεότερου μνημείου. Και είναι μιν αληθές ότι κατά το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 10 του Ν.3028/2002 οι πιο πάνω ενέργειες φαίνεται να αφορούν κατ' αρχήν, μόνο τον πλησίον ακινήτων αρχαίων μνημείων χώρο. Όμως, οι διατάξεις του εδαφίου τούτου πρέπει να ερμηνευθούν και εφαρμοσθούν σε συνδυασμό και αναπόσπαστο συσχετισμό με τις διατάξεις του δευτέρου εδαφίου της ίδιας παραγράφου, το οποίο (εδάφιο) συμπληρώνει το πρώτο εδάφιο αυτής και προσδιορίζει, επακριβώς τις προϋποθέσεις, υπό τις οποίες μπορεί να χορηγηθεί από τον Υπουργό Πολιτισμού η έγκριση για την επιχείρηση μιας εκ των αναφερομένων στο πρώτο εδάφιο της παραγράφου αυτής παραπάνω ενεργειών πλησίον ακινήτου μνημείου. Δηλαδή τόσο ακινήτου αρχαίου μνημείου όσο και ακινήτου νεότερου μνημείου. Εξού

παρέπεται, σαφώς, ότι ο υπό του Υπουργού Πολιτισμού έλεγχος της επιχείρησης των παραπάνω ενεργειών αφορά όλα τα ακίνητα μνημεία. Δηλαδή, όχι μόνον τα ακίνητα αρχαία μνημεία, αλλά και τα ακίνητα νεότερα μνημεία. Τυχόν αντίθετη προς την ως άνω άποψη, θα είχε ως συνέπεια την μείωση της προστασίας των ακινήτων νεότερων μνημείων και εντεύθεν την υποβάθμιση και αλλοίωση των μνημείων τούτων, πράγμα που θα αποτελούσε, περαιτέρω, αυθαίρετη απόκλιση και παρέκκλιση από το γράμμα και το πνεύμα των ως άνω συνταγματικών διατάξεων, των διατάξεων των άνω διεθνών συνθηκών, αλλά και όλων των λοιπών συναφών διατάξεων του Ν.3028/2002 (άρθρα 1-7, 11, 16-30, 33-34, 40-44, 46-48, 53-60, 62-67 κλπ) οι οποίες αντιμετωπίζουν ισοδυνάμως τα της προστασίας των διαφόρων στοιχείων (αρχαίων μνημείων και νεότερων μνημείων) της πολιτιστικής κληρονομιάς της Χώρας.

III. Κατ' ακολουθίαν των προεκτεθέντων στο τιθέμενο ερώτημα αρμόζει η ως άνω (υπό II στοιχεία Α και Β) αναλυτικώς διδομένη απάντηση, δηλαδή ότι η επιχείρηση των διαφόρων ενεργειών και επεμβάσεων της παραγράφου 3 του άρθρου 10 του Ν.3028/2002 αναφέρεται ενιαίως τόσο σε ακίνητα αρχαία μνημεία, όσο και σε ακίνητα νεότερα μνημεία και επομένως ο Υπουργός Πολιτισμού έχει αρμοδιότητα και εντεύθεν υποχρέωση να ελέγχει τις αναφερόμενες στις διατάξεις αυτές (άρθρο 10 παράγραφος 3 του Ν.3028/2002) ενέργειες και επεμβάσεις που εκτελούνται πλησίον ακινήτου νεότερου μνημείου.

Ο Γνωμοδοτών
 Θεόδωρος Α. Θεοφανόπουλος
 Νομικός Σύμβουλος Ν.Σ.Κ.

